

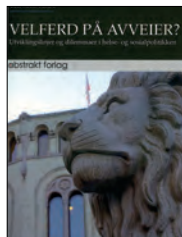

■ ANMELDELSER

■ *Leif Arne Heløe*

Velferd på avveier?

Utviklingslinjer og dilemmaer i helse- og sosialpolitikken

Dilemmaer og problemer i norsk helse- og sosialpolitikk er fortsatt med oss til tross for mange fagre politisk løfter og omorganiseringer. Det går knapt

en dag uten at forskjellige aktører tar opp helse- og sosialpolitiske spørsmål i media, f.eks. ikke mindre enn syv i Aftenpostens morgenutgave 3. mars 2011. Slik er *Velferd på avveier?* av interesse og relevans for store deler av befolkningen som pasient/klient, pårørende, ansatte i berørte sektorer, for organisasjoner, politiske partier og myndigheter på ulike nivåer.

Målgruppen for *Velferd på avveier?* er studenter og andre som arbeider med helse- og sosialfaglige saker eller helseøkonomi, samt folk med interesse for velferdspolitiske spørsmål. Forfatteren antar at studenter i helse- og sosialfag vil kunne ha nytte av store deler av innholdet som fag-/lærebok, men minst like viktig: som en kilde til politisk debatt.

Når Heløe drøfter velferdspolitiske spørsmål, er det med bakgrunn som fagperson, politiker og byråkrat. Gjennomgangstema er dilemmaene som velferdsstaten har stått, og står over for. Av tema kan nevnes velferdsstatens historie, hvordan organisere, administrere, finansiere velferdstjenester, hvordan prioritere helsefremmende/sykdomsforebyggende tiltak i forhold til behandling av sykdom, mellom grupper med ulike behov og forutsetninger, mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten, mellom offentlige og private løsninger, mellom rettigheter og plikter, mellom mulige løsninger på problemene, om aktører som har påvirket utviklingen og mye mer. Kort oppsummert: hvilke problemer kan og bør individet selv, familien eller

frivillige organisasjoner løse, og hvilke velferdsoppgaver er det mest hensiktsmessig at fellesskapet tar seg av? Mens andre bøker og utredninger om helse- og sosialpolitikk i beste fall nevner tannhelse og tannhelsetjenester, gir Heløe odontologiske spørsmål en naturlig plass i helheten, f.eks. valget mellom offentlig skoletannpleie og generell trygderefusjon for tannbehandling for ca. hundre år siden og dagens diskusjon om «tennene tilbake til kroppen», underforstått trygderefusjon for tannbehandling på lik linje med medisinsk behandling.

I tillegg til 20 kapitler, består *Velferd på avveier?* av fyldig forord og innholdsfortegnelse, mange faktaruter (149), fotnoter (128) samt litteraturliste. Selv om hvert kapittel i innholdsfortegnelsen har mange undertitler, savnes et stikkordsregister. Uten stikkordsregister blir det vanskelig for studenter å finne frem til definisjoner og enkelttema.

Velferd på avveier? er generelt vel-skrivet. Den gir utmerket oversikt over et kontroversielt, omfattende og komplisert sakskompleks. Det kunne lett blitt tørt, men eksempler, anekdoter fra det politiske liv og humoristiske innslag gjør stoffet lettere tilgjengelig. Imidlertid overrasker det når Lov om folketannrøkt (1949), tannhelsetjenesteloven 1983 og tall for 2005 for skolehelsetjenesten i 2005 omtales i kapitlet om Folkehelsearbeidet før annen verdenskrig. Av andre glipp kan nevnes at The National Health Service Act ble vedtatt i 1946, men iverksatt i England først i juli 1948; at tannhelsetjenesteloven kom i 1983 ikke i 1982; at det er lenge siden folketrygden støttet tannhelseundersøkelse av gravide, og at det ser ut som om Fugelli (2008) står bak begrepet medikalisering men Ivan Illich brukte uttrykket allerede i 1975.

Selv etter mer enn hundre års helse- og sosialpolitisk lovgivning og tiltak for å sikre borgernes velferd, finnes det altså utfordrende problemer og hull i sikkerhetsnettet. Samtidig krever velferdsordningene store personell- og økonomiske ressurser, ikke bare i nåtid, men også i fremtiden. Heløe antar at

det er lite trolig at samfunnet vil kunne utdanne og lønne profesjonelt personell i tilstrekkelig antall til å opprettholde omsorgstilbudene på dagens nivå. Derfor foreslår han en kommisjon som får i oppdrag å fremme forslag til hvordan velferdssamfunnet kan fornyes og utvides, og i verdikonservativ ånd foreslås sterkere satsning på frivillig innsats og på sivilsamfunnet for øvrig. Men tatt i betraktning antallet utredninger, meldinger om og revisjoner av helse- og sosiallovgivningen samt omorganiseringer av tjenestene, er det ikke nødvendigvis på politisk og administrativt nivå behovene for revurderinger er størst.

Jeg hadde stor nytte og glede av å lese *Velferd på avveier?* og kan på det varmeste anbefale den til alle som vil vite mer om utviklingen av den norske velferdsstaten og dens utfordringer.

Ola Haugejorden

Oslo: Abstrakt forlag AS; 2010. 293 sider. : ISBN 978-82-7935-300-3.

Oppdatert, lettlest og nyttig om ungdom, livsstil og helsefremmende arbeid

■ *Knut-Inge Klepp og Leif Edvard Aarø, redaktører:*

Ungdom, livsstil og helsefremmende arbeid

Dette er en fullstendig revisjon av en tidligere utgave, som første gang ble utgitt i 1991. Boken er basert på en rekke forskningsrapporter og artikler som

oppgis oversiktlig etter hvert kapittel. Denne utgavens redaktører har henholdsvis Helsedirektoratet (Klepp) og Folkehelseinstituttet (Aarø) som sine hovedarbeidsgivere, men det presiseres at boken først og fremst er en del av deres universitetstilknytning og ikke nødvendigvis representerer deres arbeidsgiveres synspunkter.

Boken er nyttig og av interesse for fagpersoner og foreldre opptatt av helseforebyggende og lokalt folkehelsearbeid blant ungdom. Temaene som belyses er blant annet kosthold, ungdoms tannhelseatferd, tobakk- og rusmiddelforebyggende arbeid, spiseforstyrrelser, ulykker og skader, depressive og subjektive helseplager, skolehelsetjenesten, lesbisk og homofil ungdom, minoritetsungdommers tilpasning og mentale helse, mobbing, seksualatferd og lokalt folkehelsearbeid rettet mot ungdom – HEMIL-modellen. Det foretas en bred gjennomgang av spesielle forhold og utfordringer knyttet til de ulike temaene. Hvert kapittel omhandler ett tema og teksten referer til litteratur som oppgis etter hvert kapittel. Dette gjør at man på en enkel måte kan få god og rask innsikt i de temaer og relevant litteratur en er interessert i.

Tannhelse har fått et eget kapittel. «Ungdoms tannhelseatferd – et sosialpsykologisk perspektiv på forebyggende tannhelsearbeid.» Kapitlet er skrevet av professor Anne Nordrehaug Åstrøm ved Det medisinsk-odontologiske fakultet i Bergen. Forfatteren presenterer sentrale teorier fra sosialpsykologisk forskning for å demonstrere hvordan disse kan komme til nytte i det forebyggende tannhelsearbeid blant ungdom. Det fokuseres på karies, erosjoner, gingivitt og periodontitt. Dette er livsstilssykdommer som er av en slik art at de kan forbygges ved å endre personlig atferd. Det fokuseres på hvilke budskap som bør vektlegges for å nå frem til målgruppen.

For tannhelsepersonell som er interessert i helsefremmende arbeid og livsstil blant ungdom er dette en nyttig bok. Den er tverrfaglig, gir god kunnskap og belyser mange sentrale tema vi kan dra nytte av i hverdagen. Alt fra forvaltningslovens bestemmelser om taushetsplikt, helsepersonellovgivningen når det gjelder taushetsplikt, utvikling av trivsels- og helsefremmende miljø i skolen, økningen av subjektive helseplager blant ungdom og det rettes et fokus på åpenhet rundt psykisk helse hos ungdom. Boken er viktig i det tverrfaglige arbeidet rundt barn og ungdom, litteraturhenvisningene er tallrike og en kan lett tilegne seg kunnskap fra andre fagmiljøer.

Personer som er opptatt av nevnte tematikk blir engasjert og en ser viktigheten av å tilegne seg bred kunnskap om helsefremmende arbeidet blant ungdom.

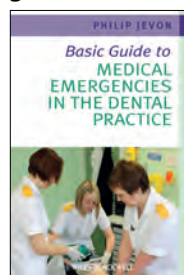
Anne Rønneberg

Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS: 2009.
Sideantall: 385. ISBN 978-82-05-32552-4

Kort og godt om akutt situasjoner i tannlegepraksis

Philip Jevon:

Basic Guide to Medical Emergencies in the Dental Practice

Mye er skrevet om akutt situasjoner på tannlegekontoret, og lærebøker i oral kirurgi har gjerne et kapittel eller to som omhandler dette. Vanlige problem er imidlertid ofte at forfatteren(e) enten har liten kjennskap til forholdene på et tannlegekontor (ofte skrevet av leger eller sykepleiere med akuttmedisin som spesialfelt), og/eller man klarer ikke begrense innholdet og ramser opp alle mulige eventualiteter, noe som gjør det vanskelig for leseren å skille det vesentlige fra det mindre vesentlige. Tannleger har begrenset utdanning og heldigvis oftest begrenset erfaring i å håndtere akutte medisinske situasjoner. Når en situasjon plutselig oppstår, er det lite hensiktsmessig å slå opp i tykke lærebøker. Klinikeren må derfor holde seg oppdatert og beherske noen enkle behandlingsregimer for ulike tilstander. Kravet til enkelhet er vesentlig, for dette er prosedyrer som må kunne (utenat) når situasjonen oppstår, noe som er meget vanskelig å etterkomme med det, igjen heldigvis, beskjedne erfaringsgrunnlaget vår profesjon kan tilegne seg. De fleste av oss, som befolkningen for øvrig, er rimelig godt drillet i basal hjerte-lunge-redning, men hva gjør vi ved andre akutte tilstander, som et alvorlig astmaanfall eller akutte allergiske reaksjoner? Dersom pasienten plutselig av andre årsaker får pustebesvær i tann-

legestolen? Denne lille boken tar for seg typiske akuttsituasjoner på en kortfattet og enkel måte, og er slik jeg ser det meget vel egnet for tannlegepraksis og tannhelsepersonell.

Forfatteren er britisk sykepleier med akutt- og intensivbehandling som spesialfelt. Han har skrevet flere lærebøker om beslektede tema. Boken er pent og informativt illustrert og det er referanselister til hvert kapittel. Målgruppen er tannleger. Det er 13 korte kapitler som systematisk tar for seg vurdering av akuttpasienten, nødvendig utstyr på kontoret og et utvalg av tilstander som krever akuttbehandling. Bruk av automatisk hjertestarter er også omtalt. Et kapittel omhandler juridiske forhold. Boken er skrevet for et britisk publikum, og enkelte mer administrative poeng er derfor ikke aktuelt for oss, men utvalget av medisinske tilstander og håndteringen av disse er relevant og «to-the-point» beskrevet. Man kan nesten si at bokens største styrke er det den har utelatt: Ingen overavansert behandling eller kuriøse tilstander er nevnt. Alle situasjoner må man regne med å kunne støte på, og med noen få unntak er kun prosedyrer det er realistisk at en tannlege vil kunne håndtere effektivt i vanlig kontorpraksis beskrevet. Boken tar i svært liten grad opp hvordan man kan forebygge uønskede hendelser, den kommer først til sin rett idet akuttsituasjonen er et faktum. Den er litt for omfattende til at den kan brukes som oppslagsbok idet en akutt hendelse oppstår, men kollegaer som på forhånd har satt seg inn i innholdet burde stå godt rustet idet pasienten synker sammen i stolen. Ideelt sett bør man repetere litt fysiologi før man leser den, deretter sørge for å ikke glemme for mye av innholdet i årene som går mellom akuttsituasjonene.

Sigbjørn Løes

Oxford: Wiley-Blackwell; 2010. 216 sider, paperback. ISBN: 978-1-4051-9784-7.